

ἀρτόν του καὶ βοηθῶν ἄπορον ἐν Μαυροβουνίῳ συγγενῆ του.—Τὴν
Μίλιτσαν καὶ σύζυγον αὐτῆς ἐγνώρισα ἐν Καττάρῳ.

*Ἐν Κετίνη, Αὔγουστος τοῦ 1881.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ.

—οαφέλε—

ΞΛΙΖΑ ΚΙΑΡΑΜΩΝΤΕ

A'.

κόρη, τῆς δποίας τὸ ἡμερολόγιον τῆς Ποικίλης
Στοᾶς δημοσιεύει τὴν εἰκόνα, εἶνε δὲ ὡραία καὶ
γλυκύστομος ἀοιδὸς τοῦ Ἰταλικοῦ μελοδράματος
τοῦ Ἀπόλλωρος· δὲ ξανθή τοῦ βορρᾶ κόρη, τῆς
δποίας τὸ ἄσμα κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας ἐνωτιζόμεθα ἐν τῷ
γνωστῷ παριλισσείῳ κάππα υπὸ τὸ σεληναῖον φᾶς καὶ τὴν διευ-
γεστάτην μαρμαρυγὴν τῶν Ἀττικῶν ἀστρων. Χωρὶς νὰ ὑπῆρξα
ποτὲ ποιητὴς ἐπιτρέπεται μοι ἵσως νὰ εἴπω ὅτι ἐν τῇ καθόλου
ποιήσει, τὴν δποίαν καὶ εἰς τὸν ἀμουσότερον Ἀθηναῖον εὐγλώτ-
τως ἐπιβάλλουσιν αἱ νύκτες τῆς πρωτευούσης, δὲ Ελίζα Κιαρα-
μόντε, καὶ ὡς εἰκὼν καὶ ὡς ἄσμα, ἀπετέλει εὐτυχῆ ἀρμονίαν. Ἡ
γυνὴ αὕτη, τὴν δποίαν εἰλικρινῶς ἡγαπήσαμεν καὶ ζωηρῶς ἐνθυ-
μούμεθα τώρα, συνεκίνει συγχρόνως καὶ ἐπίσης δύο ἐκ τῶν εὐγε-
νεστέρων αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκήλεις τὴν ἀκοήν καὶ ἔθελγε
τὸ ὄμμα.

Δὲν ἦμην ἐκ τῶν ἡμερησίων καὶ τακτικῶν τοῦ κάπου τοῦ Ἀ-
πόλλωρος θαυμάνων. Τὴν Κιαραμόντε εἰδόν καὶ ἤκουσα τὸ πρῶ-
τον ὡς Μαργαρίταν ἐν τῷ Φαύστῳ, ἀπὸ τῆς σκηνῆς δὲ τοῦ θεά-
τρου ἐκείνου ἀπεχαιρέτητα τελευταῖον μετά τινος λύπης βεβαίως
ἄλλ' οὐχὶ καὶ συγκινήσεως. Εὐτυχῶς αἱ συγκινήσεις, ὣν αἰτία
ἐγένετο δὲ καλὴ ἀοιδὸς, κατέληξαν εἰς κωμικὸν τέλος. Εἴπον εὐ-

τυχῶς, διέτι ή Κιαρχαμόντε ἀπέκρουσεν ἀξιοπρεπῶς καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὰς προτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας συνειδίσαμεν οἱ Ἀ-Θηναῖοι, ἀφ' ἣς τὸ πρῶτον ἐπέδραμεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὁ κόρ-δαξ μετὰ τοῦ κωμειδυλίου... Ἰδού ἵσως διεκτὶ ἡ Κιαρχαμόντε ἡγαπάθη ἀληθῶς: 'Η γυνὴ, ἡ πρωταγωνιστοῦσα ἐν τῷ ἰταλικῷ με-λοδράματι, ἡ διὰ τοῦ μέλους κατανύγουσα τὴν ψυχὴν καὶ μεταρ-σιοῦσα αὐτὴν εἰς κόσμους μυστηριώδεις καὶ μαγικοὺς, κατερχομέ-νη εἴτα εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀνταλλάσσουσα πρὸς χῆμα τὸ φίλημα καὶ διαπραγματευομένη τὸν ἔρωτα, διαλύει τὸ γόντρον καὶ καταστρέ-φει τὸ ἰδανικόν, τὸ ὅποιον ἐνέπνευσεν. 'Ας ἡ ἀποκλειστικὴ ἡ ἀ-ποστολὴ αὕτη εἰς τὴν γαλλιδα ἀοιδὸν, ἥτις ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐ-τῆς, διὰ τοῦ μέλους, τῆς περιβολῆς καὶ τῶν δρυγάσσων, ἐπιβάλλε-ται νὰ κεντήσῃ τὸ κτηνῶδες τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

B'.

'Η Ἐλίζα Κιαρχαμόντε εἶνε σήμερον μόλις εἰκοσιδύο ἔτῶν. Ἐ-γεννήθη τὸν Νοέμβριον τοῦ 1859 ἐν τῇ ἴστορικῇ τῆς Φιλανδίας πολίχνῃ Βάσσα, εἰς τὴν ὁποίαν Κάρολος ὁ Θ'. ἔδωκε τὸ σηνομα τοῦ πρώτου Σουηδοῦ βασιλέως Γουσταύου Βάσσα, καθ' οὓς χρό-νους ἡ Φιλανδία ἦτο ἔτι χώρα Σουηδίας. Τοῦ καλλιτεχνικοῦ στα-δίου τῆς καλῆς ἀοιδοῦ ἀναγράφω ἐνδιαφερούσας τινας σημειώ-σεις, τὰς ὁποίας αὕτη προθύμως ὑπηγόρευσεν εἰς φίλον τῆς Ποι-κιλῆς Στοᾶς.

'Ἐν τῇ ἰδιᾳ πατρίδι κατέγινε πυρετωδῶς καὶ ἐξ ὀρμεμφύτου κλίσεως εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ κλειδουμβάλου, τοῦ ὅποιου τὴν ἐν-τελῆ ἐκμάθησιν συνεπλήρωσεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Φιλαν-δίας Helsingfors παρὰ περημισμένῳ τινι διδασκάλῳ. 'Ο διδά-σκαλος οὗτος ἀπεκάλυψε πρῶτος τῇ εὐφυεῖ αὗτοῦ κυμβαλι-στρίᾳ τὴν ἀληθῆ ἰδιαφυΐαν, ἐν ἣ ἔμελλε θραδύτερον γὰ δια-κριθῆ. 'Αλλ' ἡ Κιαρχαμόντε, πρὶν ἡ καλλιεργήσῃ τὴν φωνὴν, ἦτο ἥδη ἐπιδεξία κυμβαλίστρια. 'Εκτότε δὲν θέλει νὰ λησμονήσῃ τὰς πρώτας αὖτης κλίσεις, καὶ ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ προσφίλοις μουσικοῦ δρυγάνου, ἐπὶ τοῦ ὅποιου, παῖς ἔτι ἐν τῇ δροσερᾷ πατρί-δι, ἔλαβε τὰ πρῶτα διδάγματα καὶ ἐρρύθμισε τοὺς πρώτους τῆς καρδίας παλμούς. Λέγουσιν οἱ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσαντες αὕτην

δτι κρούει τοῦ κλειδοκυμβάλου τὰ πληκτρα μεθ' ὅστις γλυκύτητος ἐκφέρει τὸ φίσμα.

Τὰς ἐν τῇ φωνητικῇ μουσικῇ σπουδὰς συνεπλήρωσεν ἐν Παρίσιοις παρὰ τῷ Masset ἐν ἔτει 1877. Ὁλίγου δεῖν ἡ νεαρὰ τοῦ ἵταλικοῦ μελοδράματος ὑψίφωνος παρέμενεν ἐν Παρισίοις ὡς ἀοιδὸς τοῦ γαλλικοῦ κωμειδυλίου. Εὐτυχῶς δι' αὐτήν, δι' ἡμᾶς ἔτι εὐτυχέστερον, ἡ ἀπόφρασις αὕτη ἡτο μιᾶς στιγμῆς σκέψις, τὴν ὁποίαν μετέτρεψεν αἱ προτροπαὶ τῆς ἑμετῆς οἰκογενείας. Ἀπελθούσα τῷ 1878 ἐν Παρισίων ἐμαθήτευσεν ἐν Μεδιολάνῳ παρὰ τῷ Δελαζαλὲ, παρ' ἣν καὶ ἀπεπεράτωσεν, ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνούς καὶ τὰς θερμοτέρας ἐγκαρδιώσεις, τὰς μουσικὰς αὐτῆς μελέτας.

Ἡ πρώτη ὡς ἀοιδοῦ δημοσίᾳ ἐμφάνισις τῆς Ἐλίζας Κιαραμόντε ἐγένετο ἐν τῇ ἔκυτῃ πατρίδι ἐν μεγάλῃ μουσικῇ συναυλίᾳ. Τῆς πρώτης δὲ ταύτης ἐμφανίσεως τὰς συγκινήσεις εἶνε ἀδύνατον νὰ λησμονήσῃ ἡ δειλὴ καὶ αἰδήμων Φιλανδή. Ἐγκαρδιωθεῖσα ἐκ τῆς πρώτης ἐπιτυχίας περιῆλθε τῆς πατρίδος πολλὰς μεγαλουπόλεις, συγκαλοῦσσα διὰ τῆς φήμης, ἥτις προέτρεψε καὶ προήγγελε τὴν ἐμφάνισίν της, καὶ κατακηλοῦσσα διὰ τοῦ μέλους τοὺς συμπατριώτας Σουηδούς.

Ἡ Μαντούζα ὅμως ἡτο δὲ πρῶτος σταθμὸς τοῦ καλλιτεχνικοῦ τῆς ἀδράς Φιλανδῆς σταδίου. Ηερίτρομος καὶ συνεσταλμένη ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον χρόνο τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως ταύτης ὡς Ιουδαία. Ἐκὰν ἡ Κιαραμόντε εἶναι ἀληθῆς, ὡς ἐγὼ πάντοτε πρὸς αὐτὴν προσέβλεψκ, δὲ ἀληθέστερος τύπος τοῦ παρθενικοῦ κάλλους, τὴν φανταζομαι, ἐφόσον χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας, εἰσερχομένην, ὑπὸ τὰς βιαιοτέρας κήρυξε δειλῆς συγκινήσεις, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πρώτου δι' αὐτὴν θεάτρου! Ὅποδυθεῖσα κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς μάρτυρος Ἰουδαίας παιδὸς τὸ πρόσωπον, βεβαίως διηρμήνευε πως τῆς ἴδιας ψυχῆς κρύψια πάθη, διότι ἡτο δι' αὐτὴν ἀληθὲς μαρτύριον τὸ βάρος σκέψεων συγκρουομένων—δὲ τρόπος τῆς ἀποτυχίας, τῆς ἐπιτυχίας ἡ παρήγορος προσδοκία! Ἐπόθουν ἀληθῆς νὰ παρεκκαθήμην κ' ἐγὼ μετὰ τῶν πρώτων ἀκροατῶν τῆς Κιαραμόντε, ἵνα παραστῶ εἰς τὰ πάθη τῆς μάρτυρος

Ιουδαίας—Φιλανδῆς καὶ χροτῶν ἐνθουσιωδῶς τὰς παλάμας ἐγκαρδιώσω, τὸ ἐπ' ἐμοὶ, τὴν ὥραίαν ἀοιδὸν ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς τοῦ ὥδικοῦ της βίου.

Γ'.

Ἡ σκηνὴ τοῦ ἡμετέρου Ἀπόλλωνος ἦτο ἡ δευτέρα, ἐφ' ᾧς ἔμελψεν ἡ Ἐλίζα Κιαραμόντε. "Οτε τὸ πρῶτον τὴν εἰδα ὡς Μαργαρίταν ἐν τῷ Φαύστῳ τοῦ Γκουνὸν ἐν λευκῇ ἑσθῆτι καὶ παρὰ τὴν οἰκιακὴν ἡλακάτην τῆς γερμανίδος χωρικῆς, ὑπὸ τὴν ἀπλετον λάμψιν τοῦ ἡλεκτρικοῦ φωτὸς, ἐν μιᾷ στιγμῇ συνεκοινώνησα μετὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἐκπλήξεως τοῦ γέροντος φιλοσόφου, ὅστις ἀγνὶ τοῦ θανάτου καὶ πωλήσας τὴν ψυχὴν ἐπροτίμησε τὴν νεότητα καὶ τὸν ἔρωτά της! 'Αλλ' ὅτε τὴν ἥκουσα ὡς Λουκίαν τοῦ Λαρεμόουρ, ἐνόμισα ὅτι αὐτὴ πράγματι ἦτο ἡ Σκωτίς εὐγενής, τὴν δποίαν εἶχεν ὡς πρότυπον ὁ ἀθάνατος Δονιζέτη ὅτε ἔγραψε τὴν ἀπαράμιλλον τῆς παραφροσύνης της μονῳδίαν.

Ἡ ὥραία καὶ παιδικὴ κεφαλὴ τῆς Κιαραμόντε, ἐπαναπαυομένη ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ δυστυχοῦς γελωτοποιοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α', μοι ἀνέμυνσε τὴν εἰκόνα τῆς Λευκῆς τοῦ Ούγκω, ἐπανηλθόν μοι πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς μελέτης τοῦ δράματός του παλαιαι ἐντυπώσεις, καὶ εἶπον—ἴδοι ἡ Λευκὴ, ἀναζῶσα αὖθις καὶ παθαινομένη, ίδοι οἱ ἀπαίσιοι ἐκεῖνοι γρόνοι τῆς πνευματικῆς δουλοσύνης καὶ ἔξαχρεώσεως! Διότι τῆς Φιλανδῆς ἀοιδοῦ ἡ παρθενικὴ ἔκφρασις τοῦ προσώπου, ἡ ὅλη τοῦ σώματος διάθεσις καὶ στάσις, ὁ βηματισμὸς, ἡ ἕρεμος καὶ ἡδεῖα φωνὴ συγγενεύουσι καὶ προσταρμόζονται καλλιστα πρὸς γνωστοὺς ἐν τῇ ἴστορίᾳ τοῦ θεάτρου χρησκτῆρας καὶ τύπους, πρὸς τὴν Λουκίαν, τὴν Λευκὴν, τὴν Λίνδαν, τὴν Δόνιαν Σόλαν, τὴν Ἰουλιέτταν, τὴν Ἀγαλίαν! Τὴν ἥκουσατε ἐν τῷ χορῷ προσωπιδοφόρων τοῦ Βέρδη, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ δάσους, ὡς σύζυγον καταλείπουσαν τὸν συζυγικὸν οἶκον, ἵνα συναντήσῃ τὸν ἔραστήν; 'Επέτυχεν ὅσον ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ μελοδράματι, διότι καὶ πάλιν δὲν ἦτο μοιχαλίς τις σύζυγος, σύρουσα ἐν τῷ σκότει ἐγχειρίδιον ἢ ποτίζουσα δηλητήριον ὡς ἡ Βόργια, ἀλλὰ διότι διηρμήνευεν ἔρωτα ἀγνὸν ὡς ἡ σκέψις καὶ ἡ ψυχὴ τῆς δυστυχοῦς Ἀμαλίας!

Ἡ Ἐλίζα Κιαραμόντε εἶναι ἀληθὲς καλλιτέχνη μα καὶ τελεία

καλλιτέχνις. Ὅπερ φωνὴν ἀσθενῆ, ἐνίστε δὲ πολὺ κοπιῶσαν ὅταν
ἀνέργηται εἰς τους μύστους τῆς μουσικῆς τόνους, ἔλλα τὸ ἄσμά
της εἶνε γλυκὺ καὶ εὔστροφον, ὡς ἀπὸ μηχικοῦ τινος καὶ μεμά-
κρυψαντοῦ κόσμου ἐκπεμπομένη μελῳδία. Κυρίᾳ τῆς σκηνῆς, ἐπί-
σταται τὴν τέχνην τοῦ παθαίνεσθαι ἐν αὐτῇ καὶ μεταδίδειν τὰς
ἰδίας συγκινήσεις καὶ τὰ πάθη. Δὲν εἶνε μαρμάρου στήλη ὡσεὶ
διὰ κεκρυμμένου τινος μηχανισμοῦ ἀναδίδουσα τὸ μέλος, ἀλλὰ
γυνὴ ἐκ σαρκὸς, ηὗτις συγκινεῖται, καὶ αἴματος, τὸ δόποιον πολ-
λάκις βιαιώτατα κυκλοφορεῖ. Εἶνε καλλιτέχνις, διότι κατενόη-
σεν ὅτι ἐτάχθη μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ καὶ μουσικοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ
τοῦ κοινοῦ ἀφ' ἑτέρου ὁ πιστὸς διερμηνεὺς τῆς ἐμπνεύσεως, τῆς
ἐννοίας καὶ τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος.

Δὲν εἰ, εἴη οὐ κιαραμόντε ἐκ τῶν σκηνιτῶν ἐκείνων γυναικῶν, αἵ-
τινες, ἄμοιροι πάστης γνῶσεως καὶ καλαισθησίας, περιπλανῶνται
ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ ἀναβαίνουσι τὴν σκηνὴν πρὸς χρηματισμὸν
μόνον. Εἶνε καλλιτέχνης ἔμμουσος καὶ λεπτὴ, ἐπισταμένη ἐκτὸς
τῆς πατρίου τὴν ἀρίστην γαλλικὴν καὶ ἵταλικὴν διάλεκτον, λα-
λοῦσα καὶ γράφουσα εὐχερῶς γερμανιστὶ καὶ ἀγγλιστί. Τὸ παρά-
στημάτης καὶ ή συμπεριφορὰ οὐδεμίαν περὶ αὐτῆς παρέχουσιν
ἐντύπωσιν ὡς γυναικὸς ἀπλῶς θεάτρου.

Ὕπὸ τοιαύτας ἐντυπώσεις καὶ πεποιηθεὶς δημοσιεύει τὸ Ἡμε-
ρολόγιον τῆς Ποικίλης Στοᾶς τὴν εἰκόνα της, καὶ παρεκλήθην
ἔγων νὰ συναρμολογήσω τὰς ἐξ αὐτῆς ἐμπνεύσεις μου. Ἐπεχείρησα
νὰ γράψω καλλιτεχνικὴν εἰκόνα, ἀλλ' ἵσως εἴπωσι πολλοὶ ὅτι
ἐγκατέσπειρα πολὺ φῶς. 'Ομοιογῷ ὅτι ή δρακία Φιλανδή πολλά-
λάκις ἀληθῶς μ' ἐνεθουσίασε, καὶ ἵσως διὰ τῶν γραμμῶν μου
τούτων ἀκουσίως ἀλλ' ἀμετάπτωτος διήκει ὁ πρῶτος ἐνθουσια-
σμός. Οὐχ ἥττον γνωρίζω ὅτι ή κιαραμόντε ἥτο ή βασιλίσσα τῆς
σκηνῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτι ἐγθουσιωδῶς καὶ πολὺ τὴν ἡγάπη-
σαν οἱ Ἀθηναῖοι—ἀρκεῖ ὅτι καὶ οἱ Ἀθηναῖαι αὐταὶ τὴν ἡνέχθη-
σαν. Ἱσως διηρμήνευσα τὸ αἰσθημα καὶ ἄλλων, εἰς τοὺς δόποίους
αἱ περὶ Ἐλίζας Κιαραμόντε ἀτακτοὶ σημειώσεις μους ἀναμνήσωσιν
εὐτυχεῖς τοῦ θέρους ἐντυπώσεις καὶ ὑπαρξίαν συμπαθῆ ὅσον καὶ
προσφιλῆ.

ΕΙΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.